

Znanstveni kolokvij

# Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive

## Hrvatska i inozemna iskustva

Zagreb, 6.12.2019.

Odgovornost povjesničara  
za javnu upotrebu povijesti:  
slučaj kurikulumuma povijesti

Povijest Jugoslavije u  
hrvatskim muzejima

Kultura sjećanja i politika  
povijesti na lokalnoj razini:  
slučaj Koprivnica

Prijedlog „zakona o blagdanima,  
spomendanima i neradnim  
danima“ i „kultura sjećanja“

Rezolucije o europskom  
sjećanju kao (po)grešan način  
suočavanja s prošlošću

Povijest između iskustva,  
interpretacije i istine – primjer Dana  
pobjede 5. kolovoza u Hrvatskoj

Jesu li politike povijesti i  
povjesničari (su)odgovorni za  
napade na Srbe u Hrvatskoj

Povijest ostavljena stručnjacima?  
Primjer Vijeća za suočavanje  
s posljedicama vladavine  
nedemokratskih režima

Znamo li čiti na tuđim  
iskustvima?: politika  
povijesti u Poljskoj

„Za dom spremni“, „Tito nije bio diktator“:  
(neki) hrvatski povjesničari i demokratska  
svijest danas

Udruga KlioFest

KlioFest

Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive.  
Hrvatska i inozemna iskustva

*Organizacijski odbor:*

Magdalena Najbar-Agičić, predsjednica

Igor Duda

Stevo Đurašković

Vlatka Filipčić Maligec

Branimir Janković

*Organizator:*

Kliofest, udruga za promicanje kulture povijesti

[www.kliofest.org](http://www.kliofest.org)

e-mail: [kliofest@gmail.com](mailto:kliofest@gmail.com)

# Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive Hrvatska i inozemna iskustva

Zagreb, 6.12.2019.  
Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, A 118

## Program

### 14:00 Otvorenje kolokvija

Uvodna riječ: Magdalena Najbar-Agičić

### 14:15 1. dio

Stevo Đurašković: *Rezolucije o europskom sjećanju kao (po)grešan način suočavanja s prošalošću*

Magdalena Najbar-Agičić: *Znamo li učiti na tuđim iskustvima?: politika povijesti u Poljskoj*

Vlatka Filipčić Maligec: *Povijest Jugoslavije u hrvatskim muzejima*

Željko Krušelj: *Kultura sjećanja i politika povijesti na lokalnoj razini: slučaj Koprivnica*

Aleksandar Jakir: *Prijedlog „Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima“ i „kultura sjećanja“*

### 16:00 Pauza

### 16:15 2. dio

Karlo Jurak: *Povijest između iskustva, interpretacije i istine – primjer Dana pobjede 5. kolovoza u Hrvatskoj*

Nikola Tomašegović: *Povijest ostavljena stručnjacima? Primjer Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima*

Snježana Koren: *Odgovornost povjesničara za javnu upotrebu povijesti: slučaj kurikulumuma povijesti*

Ivica Miškulin: *„Za dom spremni“, „Tito nije bio diktator“: (neki) hrvatski povjesničari i demokratska svijest danas*

Branimir Janković: *Jesu li politike povijesti i povjesničari (su)odgovorni za napade na Srbe u Hrvatskoj?*

### 18:00 Zaključna rasprava

Znanstveni skup zamišljen je kao prvi u nizu susreta na kojima će se raspravljati o mjestu povijesti u javnom prostoru kao i o politici povijesti u svim njezinim aspektima. Ovaj prvi susret za cilj ima poticanje rasprava unutar historiografske struke i u široj javnosti o manifestacijama povijesti prisutnima u javnom prostoru, mjestu povijesti u društvu i ulozi povijesne i drugih srodnih struka u oblikovanju službene politike povijesti.

Raspravljat će se o javnoj povijesti kao području javne djelatnosti i kao temi historiografskih istraživanja i njezinom mjestu u obrazovnom sustavu, odnosno o javnoj povijesti kao znanstvenoj i stručnoj disciplini.

Posebno je važna, a i iznimno prisutna pojava povijesti u politici. Stoga će politika povijesti, napose u Hrvatskoj, ali i u drugim zemljama, biti u fokusu analize. Analizirat će se trenutno stanje i raspravljati o ulozi i odgovornosti povjesničara u oblikovanju javno-povijesnih sadržaja i politike povijesti. Nastojat će se steći širi uvid u domaća, ali i u neka inozemna iskustva koja bi mogla biti temelj boljega razumijevanja uloge povijesti u javnom životu.

Povijesni sadržaji značajan su element u turističkoj ponudi svake zemlje te bivaju često korišteni u svrhu podizanja turističke atraktivnosti gradova i regija, pri čemu je upitno koliko se u oblikovanju tih sadržaja poštuju povijesne spoznaje odnosno jesu li stručnjaci, povjesničari i drugi, uključeni u njihovo oblikovanje.

**doc. dr. sc. Stevo Đurašković**

*Fakultet političkih znanosti*

*Sveučilište u Zagrebu*

stevo.djuraskovic@fpzg.hr

## **Rezolucije o europskom sjećanju kao (po)grešan način suočavanja s prošlošću**

Europska integracija pokrenuta je neposredno nakon II. svjetskog rata kako bi se uspostavom suradnje između europskih država zasnovanih na liberalnoj demokraciji prevladala europska povijest sukoba koji su svoj klimaks doživjeli u tom ratu. S obzirom na teret povijesnog nasljeđa, Europska Unija izgrađivala je depolitizirani politički identitet, koji je počivao na antifašističkom konsenzusu kako su fašizam/nacizam predstavljali najveće zlo u povijesti čovječanstva. Istovremeno, važnost antifašističkog nasljeđa komunizma potisnula je političku uporabu teorija totalitarizma tijekom Hladnog rata, ali i propitivanje/suočavanje s komunističkim zločinima. Nakon urušavanja komunističkog bloka Europa je izabrala potpuno pogrešan put suočavanja s nasljeđem komunističkih diktatura putem teorija totalitarizma. Već su rezolucije Vijeća Europe iz 1996. i 2006. godine otvorile prostor senzacionalističkom i revizionističkom korištenju pojma totalitarizma da bi dotična praksa doživjela vrhunac u rezolucijama Europskog parlamenta iz 2009. i 2019. godine, pri čemu potonja direktno imenuje pakt Molotov-Ribbentrop kao neposredni uzrok II. svjetskog rata i događaj „u kojem su ta dva totalitarna režima sa zajedničkim ciljem osvajanja svijeta podijelila Europu u dvije zone utjecaja” (Rezolucija EP-a od 19. rujna 2019. *O važnosti europskog sjećanja za budućnost Europe*, točka 2).

**Vlatka Filipčić Maligec**

*Muzej seljačkih buna*

*Muzeji Hrvatskog zagorja*

vlatka.maligec@mhz.hr

## **Povijest Jugoslavije u hrvatskim muzejima**

Tema izlaganja bit će prikaz povijesti Jugoslavije u hrvatskim muzejima od uspostave samostalne hrvatske države do danas, s posebnim osvrtom na sudbinu Titove rodne kuće unutar „Starog sela” u Kumrovcu.

Baština jugoslavenskog razdoblja u tranziciji je izgubila svoje mjesto u hrvatskim muzejima. Zbirke nisu nestale, ali su predmeti, a s njima i priče i doživljaji, sakriveni od javnosti. Time današnja muzejska scena čitavoj generaciji negira dio identiteta.

Muzej „Staro selo” u Kumrovcu jedna je od ustrojbenih jedinica Muzeja Hrvatskog zagorja. Muzej u Kumrovcu svoje osnivanje nesumnjivo može zahvaliti činjenici da se u najpoznatijem selu na svijetu rodio Josip Broz. Oko Titove rodne kuće izrastao je muzej na otvorenom, specijalizirani etnografski muzej. Muzej se u određenom razdoblju, zbog raznih razloga, posve odrekao Tita. Rodna kuća pri tom nije dirana, ali se baš i nije naglašavala, etnografski postav je nepromijenjen, a stari postav povijesnog dijela je uklonjen te je u njemu rađeno nekoliko verzija improviziranog *postava*, a u posljednje tri godine izložbe tematski vezane uz Tita.

**prof. dr. sc. Aleksandar Jakir**

Filozofski fakultet  
Sveučilište u Splitu  
ajakir@ffst.hr

## **Prijedlog „Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima” i „kultura sjećanja”**

U današnjem humanističkom i historiografskom diskursu postalo je, takoreći, opće mjesto da je naša percepcija prošlosti važna, neki bi čak rekli ključna, za izgradnju kolektivnog identiteta i sjećanja. Stvaranje značenja nekog povijesnog događaja, dakako, kompleksan je proces, a povjesničari, razumije se, nisu jedini koji oblikuju znanje o pojedinim događajima u prošlosti, pa ni općenito o prošlosti. Raširenost pojmoveva *sjećanje* i *pamćenje* u znanstvenom diskursu relativno je novog datuma. Što i zašto nešto pamtimo a nešto zaboravljamo, jednako kao i propitivanje pojma kolektivnog pamćenja, postalo je, na valu kritike historizma, u 20. stoljeću predmetom znanstvenog istraživanja. Dok brojna prošla zbivanja nepovratno guta zaborav, dotle neka druga odmah dobivaju na važnosti. Očigledno je da je selektivno pamćenje prošlosti političke naravi. Borba za vladavinu nad poviješću fenomen je koji opažamo u svim suvremenim društvima, a što uvijek znači i borbu za pravo na određivanje onoga što se treba zapamtiti i onoga što se treba zaboraviti. Interpretacijom ili reinterpetacijom prošlosti utječe se na kolektivnu memoriju, a događaji iz prošlosti se reinterpetiraju s obzirom na dominantnu politiku i ideologiju. Povijest se pri tom često tumači da bi se legitimirala određena politička pozicija u sadašnjosti, a što je zasigurno bit „kulture sjećanja”. Na tragu uvida recentnih istraživanja koji se bave fenomenima kolektivnog pamćenja i zaboravljanja u izlaganju će biti riječi o aktualnom prijedlogu *Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj*.

**doc. dr. sc. Branimir Janković**

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

bjankovi@ffzg.hr

## **Jesu li politike povijesti i povjesničari (su)odgovorni za napade na Srbe u Hrvatskoj?**

Nakon nekoliko uzastopnih napada na Srbe u Hrvatskoj u medijima se žustro debatiralo u kojoj su mjeri ti napadi – posljednji od njih u Uzdlju kod Knina u kolovozu 2019. godine – rezultat „društvene klime”, odnosno „atmosfere u društvu”, a koliko tek „pojedinačni incidenti”. Pritom je u medijima većinom više bio fokus na izricanju stava o tim događajima – njihovom javnom osuđivanju ili umanjivanju – nego na pružanju objašnjenja. Ni oni komentari koji su se upuštali u šira tumačenja pretežno nisu detaljnije ulazili u pitanje što se sve točno krije iza „društvene klime” i tko sve – osim političkih elita – i na koji način utječe na kreiranje „atmosfere u društvu”. I dok su u nekim komentarima – zbog svoga odnosa prema srpskoj manjini u Hrvatskoj – kritički spomenuti „neki javni intelektualci i znanstvenici” (D. Markovina), kao i jedan dio „i novinara i političara, i akademika i povjesničara, i biskupa i matematičara, i kipara i profesora ustavnog prava” (J. Pavičić), izostalo je dublje razmatranje uloge povjesničara u svemu tome. Upravo se stoga od nas povjesničara očekuje da podvrgnemo sebe same stručnoj analizi. Potrebno je zato zapitati se koja je veza između povjesničara i *politike povijesti* – pojma koji nasušno nedostaje u ovoj debati i javnom govoru uopće – te utječemo li mi povjesničari i dominantne politike povijesti na javne stavove i postupke pojedinaca i grupa. Sve je to dakako dio šireg pitanja prisutnosti povijesti u javnosti.



**Karlo Jurak**

*Filozofski fakultet*

*Sveučilište u Zagrebu*

karlojurak@gmail.com

## **Povijest između iskustva, interpretacije i istine – primjer Dana pobjede 5. kolovoza u Hrvatskoj**

Svake se godine 5. kolovoza kao državni praznik u Hrvatskoj obilježava Dan pobjede, domovinske zahvalnosti i hrvatskih branitelja, što je osim proslave hrvatske pobjede ujedno i povod za već uobičajeno ljetno zaoštavanje hrvatsko-srpskih odnosa koje je iz godine u godinu sve intenzivnije. Vojno-redarstvena akcija „Oluja” za Hrvatsku je značila povratak većeg dijela teritorija Hrvatske koji je četiri godine bio dijelom paradržavne tvorevine Republike Srpske Krajine pod kontrolu hrvatskih vlasti. Za Srbiju (ali i Srbe izvan Srbije) „Oluja” uglavnom predstavlja jedan od najvećih egzodusa srpskog stanovništva u novijoj povijesti. Dakle, riječ je o događaju koji izuzetno dijeli hrvatsku i srpsku stranu jer velika većina Hrvata i velika većina Srba imaju međusobno vrlo suprotstavljena gledišta na taj događaj, što je posljedica različitih iskustava, percepcije događaja i popratne interpretacije posredovane iskustvom i dominantnim ideološkim obrascima. Kako je moguće posredovati među tim suprotstavljenim gledištima i percepcijama, bez monopolizacije „istine” o događaju, jedno je od pitanja na koje može dati odgovor politika povijesti te koje mora dobiti svoje odgovarajuće institucionalne i praktične konture.

**dr. sc. Snježana Koren**

*Filozofski fakultet*

*Sveučilište u Zagrebu*

skoren@ffzg.hr

## **Odgovornost povjesničara za javnu upotrebu povijesti: slučaj kurikuluma povijesti**

Burna rasprava o prijedlogu novog kurikuluma povijesti (2016-2019) bila je povezana s pokušajima da se promijeni paradigma učenja i poučavanja povijesti – od školskog predmeta koji prenosi „jednu istinu” i „pravilne interpretacije” do predmeta koji promatra povijest kao kritičko bavljenje prošlošću. Rasprava je iznijela na površinu brojna pitanja koja su se doticala profesionalnih, političkih i javnih očekivanja od ciljeva i sadržaja učenja i poučavanja povijesti, kao i uloge i uporabe povijesti u javnoj domeni. Izlaganje se fokusira na ulogu povjesničara u toj debati, odnosno kako su povjesničari reagirali na ta pitanja i kako njihovi prilozi, osvrti i izjave odražavaju stavove profesionalne historiografije o historijskoj znanosti i o javnoj ulozi povijesti/historije.

**doc. dr. sc. Željko Krušelj**

*Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo  
Sveučilište Sjever, Koprivnica  
zkruselj@unin.hr*

## **Kultura sjećanja i politika povijesti na lokalnoj razini: slučaj Koprivnica**

Grad Koprivnica s okolicom tipični je primjer hrvatskog regionalnog središta u kojem je politika tijekom cijelog 20. stoljeća, ali i danas, daleko više od neovisnih građanskih inicijativa utjecala na kulturu sjećanja, u rasponu od spomeničke baštine pa do naziva ulica, institucija, udruga i klubova. Politika povijesti u koprivničkom se slučaju manifestira sindromom da stranka na vlasti, a tako je bilo i u Austro-Ugarskoj te obje jugoslavenske države, postavlja ideološki okvir unutar kojeg se manifestira kultura sjećanja, dok se izvan te domene mogu realizirati jedino inicijative koje se tiču afirmiranja poznatih i zaslužnih sugrađana. Koprivnička je specifičnost da se upravo zbog stalnih ideoloških konfrontacija tolerira i egzistiranje spomeničke baštine režima koji bi zbog recentne pravne regulative trebali biti uklonjeni. Pretjerani oportunistički interes vlasti, i prijašnje i sadašnje, jedino što je motivacija različita, ponajviše dolazi do izražaja u najvažnijem povijesnom simbolu grada – Spomen području Danica, dakle području bivšeg ustaškog logora. Ono je još od 1970-ih godina u početnoj fazi uređenja, a gotovo je četiri desetljeća trebalo da bi se objavila i znanstvena monografija koja objašnjava njegovu povijesnu ulogu.

**izv. prof. dr. sc. Ivica Miškulin**

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb*

ivica.miskulin@unicath.hr

## **„Za dom spremni“, „Tito nije bio diktator“: (neki) hrvatski povjesničari i demokratska svijest danas**

U društvu koje još uvijek u dobrom dijelu izgrađuje svoje demokratske institucije, ali i demokratsku svijest pojedinaca koji stoje u njihovoj pozadini, važnost promicanja temeljnih postulata liberalne demokracije – među njima ne na posljednjem mjestu nužnosti borbe protiv nedemokratskih tendencija – ne bi trebalo posebno naglašavati. Ipak, posljednjih godina svjedoci smo da neki profesionalni povjesničari uporno promiču teze koje, na ovaj ili onaj način, nastoje pronaći opravdanje za neke postupke nedemokratskih režima iz novije hrvatske povijesti. Tvrdnje da je službeni pozdrav ustaškog pokreta i režima Nezavisne Države Hrvatske „Za dom spremni” „stari hrvatski pozdrav” ili, pak, da je komunistički vođa Josip Broz Tito bio na čelu režima s „demokratskim deficitima”, a ne nedemokratskog režima, samo su najzvučniji primjeri opasnog poigravanja s poviješću, koje nažalost dolaze iz usta pojedinaca s najvišim znanstveno-nastavnim zvanjima. Pored očite društvene neodgovornosti, takve tvrdnje nesumnjivo treba svrstati i unutar rastućeg korpusa iliberalnih nastojanja u Hrvatskoj danas.

**izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić**

*Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo  
Sveučilište Sjever, Koprivnica  
mnajbar@unin.hr*

## **Znamo li učiti na tuđim iskustvima?: politika povijesti u Poljskoj**

U izlaganju će se prezentirati primjeri politike povijesti u nekim europskim zemljama kao poticaj za komparativna razmatranja. Svaka država vodi politiku povijesti i prema unutra i prema vanjskom svijetu. Oblikovanje tih politika u najvećoj mjeri vezano je uz ideološka načela grupacije na vlasti iako se o tom najčešće ne raspravlja kao o vrsti politike, već kao o povijesnoj istini. Te politike znaju biti dugoročne i kratkoročne, trajne ili podložne promjenama. Ponekad su rezultat neke vrste političkog kompromisa te imaju integrativni karakter za konkretno društvo, ali često i dijele društvo te su predmet sukoba. Posebna pažnja posvetit će se promjenama politike povijesti Republike Poljske u posljednjih nekoliko desetljeća.

Politika povijesti suvremene poljske države predstavlja zanimljiv primjer koji ilustrira povezanost politike povijesti s promjenama političkih opcija na vlasti, a analiza tih politika i njihovih učinaka jasno pokazuje rezultate koje pojedini tipovi politike donose sa sobom. Ti rezultati odnose se kako na unutrašnju situaciju u društvu, tako i na međunarodni položaj zemlje, odnosno njezinu vanjsku politiku. Iskustva Poljske svakako bi trebala poslužiti prilikom oblikovanja, ali i analize i ocjene politike povijesti u suvremenoj Hrvatskoj.

**Nikola Tomašegović**

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

ntomaseg@ffzg.hr

## **Povijest ostavljena stručnjacima? Primjer Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima**

Djelovanje Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima, kolokvijalno poznato kao Vijeće za suočavanje s prošlošću, predstavlja zanimljiv primjer uključenosti stručnjaka u formuliranje javnih politika povijesti. Čak i ako se apstrahira od neposrednog političkog konteksta i namijenjene mu političke funkcije, rezultati rada Vijeća, utjelovljeni u tekstu naslovljenom *Dokument dijaloga*, pružaju iznimnu podlogu za razmatranje brojnih problema politika povijesti i sjećanja. Mogu li „stručnjaci” stvoriti polje dijaloga iz kojega može proizaći univerzalan (ili barem većinski) prihvatljiv odnos prema povijesti u duboko podijeljenim društvima? Kakav je odnos između suočavanja s prošlošću i procesa rekoncilijacije u sadašnjosti i budućnosti? Mogu li se uopće zamisliti politike povijesti bez političke, pa tako i ideološke dimenzije? Ova i brojna druga pitanja nude se za raspravu već i kroz površno čitanje *Dokumenta dijaloga*, teksta koji simptomatično otvara više problema, nego što nudi odgovora.

*Kliofest  
2020.*

## **FESTIVAL POVIJESTI**

- okrugli stolovi
- tribine
- izložbe
- povijesni filmovi
- razgovori s povjesničarima
- gosti iz inozemstva
- predstavljanja knjiga
- dodjela nagrada povjesničarima
- povijesni kviz
- radionice za djecu i odrasle
- sajam povijesne knjige
- više od 50 izdavača
- Dan povijesti 15. svibnja 2020.

**Sedmi Festival povijesti Kliofest  
održat će se između 12. i 15. svibnja 2020.**

[www.kliofest.org](http://www.kliofest.org)  
[www.historiografija.hr](http://www.historiografija.hr)



kliofest